

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การดำเนินคดีอาญาในศาลทหารนั้นใช้ระบบกล่าวหาในการค้นหาความจริงและใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐชนเดียวกับศาลยุติธรรม โดยกำหนดให้อัยการทหาร และผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีสิทธิฟ้องคดีอาญาในศาลทหารในเวลาปกติได้ ส่วนผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาในศาลทหาร ต้องให้อัยการทหารเท่านั้นเป็นโจทก์ฟ้องคดีแทน ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 วรรคแรก สาเหตุที่ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาในศาลทหารได้เนื่องจากศาลทหารได้นำระบบและหลักการดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรมซึ่งใช้ระบบกล่าวหาและหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมาใช้ในระบบศาลทหารด้วย กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาของไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายมาตั้งแต่แรกจึงถือเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาได้ แม้ต่อมาจะเปลี่ยนมาใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแล้วอิทธิพลของการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายก็ยังคงมีอยู่ นอกจากนี้ยังรวมถึงเหตุผลที่ต้องการให้มีการถ่วงดุลและคานอำนาจของพนักงานอัยการเพื่อป้องกันมิให้รัฐใช้อำนาจไปในทางที่มีชอบและเหตุผลที่ต้องการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนตามระบอบการปกครองประชาธิปไตย ผู้เสียหายจึงยังคงมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ ด้วยเหตุดังกล่าวศาลทหารไทยจึงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาในศาลทหารได้ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ส่วนสาเหตุที่ต้องจำกัดคุณสมบัติของผู้เสียหายว่าต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารจึงจะฟ้องคดีอาญาในศาลทหารได้ เนื่องมาจากหลักการและภาระหน้าที่ของทหารที่ไม่เหมือนกับบุคคลพลเรือนทั่วไปซึ่งทหารมีหน้าที่ต้องใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์เพื่อปกป้องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การอยู่ในระเบียบวินัยและปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด จึงถือเป็นสิ่งสำคัญมีค่ายิ่งกว่าตัวทหาร ด้วยเหตุนี้ ผู้บังคับบัญชาจึงต้องควบคุมดูแล กวดขันวินัยของทหาร และรับผิดชอบปกครองทหารให้มีระเบียบวินัยอยู่เสมอไม่ว่าในเวลาสงบหรือมีศึกสงคราม ทำให้ผู้บังคับบัญชาต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อที่จะได้ทราบสาเหตุของการกระทำผิด และนำไปปรับปรุงปกครองทหารให้มีระเบียบวินัยดียิ่งขึ้น หรืออีกเหตุผลหนึ่งคือ กรณีอาจเป็นไปได้ว่าหากปล่อยให้บุคคลที่ไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจ

ศาลทหารมีสิทธิฟ้องคดีอาญาในศาลทหารก็อาจเกิดปัญหาขึ้นได้เนื่องจากการดำเนินคดีอาญา ต้องมีการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

การโอนคดีที่ผู้เสียหายที่มีได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ด้วยตนเองต่อศาลยุติธรรมมาพิจารณาคดีในศาลทหาร กระทบต่ออำนาจฟ้องคดีของผู้เสียหายที่มีได้ เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเกินความจำเป็น โดยการที่ศาลทหารกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาในศาลทหาร ว่าต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญขึ้นโดยแยกออกเป็น 2 กรณีคือ

1) ปัญหาที่เกิดจากผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาในศาลทหาร เช่น ปัญหาการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการทหาร การจัดการแทนผู้เสียหาย การรับมรดกความ คำสั่งไม่ฟ้องคดีของอัยการทหารตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีเอง รวมถึงการอุทธรณ์และฎีกา กล่าวคือ หากเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) หรือเป็นบุคคลที่มีอำนาจจัดการแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4, 5 และ 6 ก็ตาม เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 16 แล้วย่อมมีอำนาจดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาได้ แต่หากไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็ไม่มีอำนาจดำเนินการอย่างใด ๆ เลย

2) ปัญหาที่เกิดการมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 มิได้มีการกำหนดว่าการมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์นั้น ต้องผ่านการสอบสวนโดยชอบ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 มาก่อนหรือไม่ ทั้งกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหาร ก็มีได้กำหนดไม่ได้ กำหนดวิธีการที่เกี่ยวกับการรับมอบคดีจากผู้เสียหายไว้ว่าอัยการทหารจะต้องดำเนินการหรือปฏิบัติ และจะต้องดำเนินการอย่างไร ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหาร และสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของอัยการ หากปฏิบัติไม่ถูกต้อง อาจเป็นทางให้ผู้เสียหาย มีได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสียหายซ้ำอีกจากกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทหาร

จึงเห็นได้ว่าในระบบศาลทหารพิจารณาจากสถานะของผู้เสียหายเป็นหลักในการกำหนดบุคคลที่จะฟ้องคดีในศาลทหารว่าเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ หากเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้วก็ย่อมมีสิทธิฟ้องคดีอาญาในศาลทหารได้ ซึ่งตามความเห็นของผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่จำกัดสิทธิการฟ้องคดีของผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากเป็นการไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร เพราะบุคคลดังกล่าวก็คือได้ว่าเป็นผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายโดยตรงจากการ

กระทำความผิดซึ่งอาจจะต้องสูญเสียทั้งชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สิน เช่นเดียวกับผู้เสียหาย ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

อย่างไรก็ตาม การที่จะเปิดโอกาสเพื่อให้สิทธิแก่ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ฟ้องคดีอาญาในศาลทหาร ได้ดังเช่นผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารนั้น ควรมีมาตรการหรือ ข้อจำกัดควบคุมการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายไว้ด้วย เพราะมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหลายประการ ซึ่งเหมือนกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในศาลยุติธรรม จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการฟ้องคดีอาญาในศาลทหารโดยผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ควรอนุญาตฟ้องคดีต่อศาลทหาร ได้เฉพาะการฟ้องคดีอาญาต่อศาลทหารในเวลาปกติ ที่ผ่านการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องเขตอำนาจศาลแล้ว ตามกฎหมายว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ที่กล่าวมาทั้งหมด เห็นควรแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ให้โอนคดีมาศาลทหาร กรณี ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎและข้อบังคับ ซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหาร ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ให้ยกเลิกความในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 49 ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ เว้นแต่คดีที่มีคำสั่ง โอนคดีหรือสั่งจำหน่ายคดี เพื่อให้คู่ความไปฟ้องศาลทหารที่มีเขตอำนาจ ตามกฎหมายว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ให้ผู้เสียหายซึ่งมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาก็ได้

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก ตามความในมาตรา 40 และมาตรา 43 ให้อัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจเป็นโจทก์ ผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตาม ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการเกี่ยวกับการมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ ในมาตรานี้ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด”

2) วาง “ระเบียบราชการอัยการทหาร ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการ เกี่ยวกับการมอบคดีให้อัยการทหารเป็น โจทก์ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 พ.ศ.....” โดยกำหนดรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญ เช่น หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และ วิธีการเกี่ยวกับการมอบคดีให้อัยการทหารเป็น โจทก์ ฯลฯ